

О. П. Реєнт

З'їзд поневолених народів 1917

З'їзд ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ 1917 - з'їзд представників народів і областей, які прагнули федеративної перебудови колишньої Російської імперії. Ін. назва - з'їзд народів Росії. Відбувся 8-15(21-28) вересня у Києві з ініціативи УЦР (проходив у приміщенні пед. музею). Роботі з'їзду передувало прийняття II Універсалу УЦР, який, з одного боку, закріпив статус Ген. Секретаріату УЦР як крайового органу виконав. влади, а з ін. - містив положення, відповідно до яких реалізація нац.-персонал. автономії України залежала від скликання Всерос. Установ. зборів. На з'їзд прибули представники грузинів, латишів, литовців, татар, євреїв, білорусів, естонців, молдован, дон. козаків, Союзу козац. військ та бурятів (загалом 93 особи). Представники рос. інтелігенції на з'їзд не прибули, продемонструвавши цим, що рос. інтелігенція, як і Тимчас. уряд, залишаються на позиціях централізації та русифікації. Представником від Росії був зрусифіков. кадет укр. походження М. Славинський. Дві третини учасників належали до різних соціаліст. партій. Це позначилося на настроях делегатів і роботі з'їзду, а також на винесених ним оцінках політ. подій. Укр. націю представляли лише автономісти (самостійників туди не допустили). **М. Грушевський** вважав, що 8 днів роботи з'їзду були справж. святом єднання поневолених народів колиш. Рос. імперії. Делегати відзначили провідну роль України у перебудові імперії на нових засадах, підтримали її політ. курс на автономію. Загалом склад з'їзду віддзеркалював рівень тогочас. політ. думки, в якій ідеї федералізму переважали над самостійницькими. Хоча федералізм для учасників форуму означав не відмову від нац. незалежності, а найдоцільнішу на той час форму її здійснення. Крім литовців і поляків, які обстоювали свою повну держ. незалежність, та євр. делегатів, які порушували питання утворення євр. держави в Палестині, решта представників нац. рухів підтримала ідею перетворення колиш. Рос. імперії на федеративну демократ. республіку. М. Грушевський чітко визначив позицію укр. сторони і свою концепцію федералізму: «Україна не йде через

федералізм до самостійності, бо державна незалежність лежить не перед нами, а за нами. Ми вже раніше об'єдналися з Росією як незалежна держава і своїх прав ніколи не зрікалися... Ми не будемо казати, що любимо російську республіку, бо до сеї пори ми від неї нічого доброго для себе не бачили...». З'їзд ухвалив низку постанов про нац.-персонал. автономію (визнаючи її необхідність), заг.-держ. та крайові мови, Установчі збори, Раду народів у Києві (склад ради та її компетенція) та Раду національностей при тимчас. управлінні. Крім цього, прийняв окремі ухвали стосовно польс., білорус., латис., литов. народностей, а також козацтва. На з'їзді обрано Раду народів, яка мала перебувати в Києві й очолювати роботу зі створення РФ на теренах колиш. Рос. імперії, та її голову – М. Грушевського. Одним із перших заходів Ради народів стало вид. окремого журналу, присвяч. ідеї федерації і справі практич. втілення її в життя. Найважливіший документ з'їзду – постанова «Про федеративний устрій Російської держави», в якій засуджувалася надмірна централізація влади, що гальмувало розвиток держави.

Рекомендована література

1. Христюк П. **Замітки і матеріали до історії української революції. 1917-1920 рр. Т. 1. Нью-Йорк, 1921;**
2. Реєнт О. П., Андрусишин Б. І. **З'їзд поневолених народів (8-15 вересня 1917 р.). К., 1984;**
3. **Центральна Рада і український державотворчий процес (до 80-річчя створення Центр. Ради): Мат. наук. конф. 20 берез. 1997 р. Ч. 1-2. К., 1997.**

Бібліографічний опис:

З'їзд поневолених народів 1917 / О. П. Реєнт // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. - Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-16297>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).